

A „Magyarország az Európai Parlamentben” című OTKA-kutatás szakmai zárójelentése

Kutatásunk azt vizsgálta, hogy Magyarország milyen politikai tevékenységet folytatott, illetve hogyan érvényesítette nemzeti érdekeit az Európai Parlamentben a belépés utáni, 2004-2008 közötti időszakban. Ennek kapcsán átfogóan vizsgáltuk, hogyan működik az Európai Parlament, hogyan politizálnak a régi tagországok frakciói, illetve az újonnan belépettek, különös tekintettel Magyarországra és az úgynevezett „visegrádi” négyekre.

A legelején szeretnénk megemlíteni, hogy a következő hónapokban átfogó tanulmánykötetet állítunk össze az elkészült 16 tanulmányra alapozva.

1. A program első évében magyar és idegen nyelvű szakirodalmak alapján feltérképeztük az Európai Parlament belső működését, politikai-ideológiai tagoltságát.

Először az európai jobb és baloldal Európai Parlamenten belüli viszonyát vizsgáltuk. Ismerve a magyar belpolitika erős polarizáltságát, tudni szeretnénk volna, mennyiben tapasztalható a magyar ellentétekhez hasonló mértékű szembenállás a jobb- és baloldali parlamenti frakciók között, avagy inkább mérsékelt szembenállásról, esetleg frakcióközi nemzeti összefogásokról beszélhetünk.

Megállapításaink szerint az Európai Parlament markánsan megosztott a jobb- és baloldali politikai spektrum mentén. A két nagy pólust a kereszténydemokrata EPP-ED, azaz az Európai Néppárt és a szocialista, ill. szociáldemokrata pártcsoport, a PES, azaz az Európai Szocialista Párt jelenti. Az e témával foglalkozó tanulmányunkban a következő kérdésekre kerestük a választ: vajon minden kérdésben élesen szemben áll az EPP-ED és a PES politikája és továbbra is fennáll Európában az ideológiai harc a jobb- és a baloldal nagy pártjai között, vagy fontos világpolitikai kérdésekben képesek konszenzusra vagy akár összefogásra is? Létezik-e az európai ideológiai válság fogalma vagy csak a szkeptikusok által kreált jelenségről van szó? Ezekre az igen fontos elméleti kérdésekre angol, német és magyar nyelvű szaktanulmányok és sajtóanyagok feldolgozásával próbáltunk választ adni.

(Ehelyütt közbevetőleg meg kell állapítanunk, hogy az Európai Unió politikai pártjaival, ill. pártcsoportjaival foglalkozó szakirodalom igen szegényes, mondhatjuk, e témakör egy kissé a modern európai politikatudomány mostohagyermeké. Szerencsés lenne, ha e helyzet változna, hiszen az Európai Unió, ill. az Európai Parlament pártrendszere szorosan összefügg a tagországok pártrendszereivel, s ha a nemzeti pártok és pártcsoportok kutatása az európai

politika kutatásában alapvető jelentőséggel bír – márpedig igen -, akkor az európai pártélet vizsgálata is nagyobb figyelmet kellene, hogy kapjon.)

Attól függetlenül, hogy az Európai Parlamenten belül nem nemzeti, hanem politikai ideológiai alapon rendeződnek az egyes pártfrakciók, belülről nem tekinthetők homogénnek. Minden ország politika pártja adott történelmi, reálpolitikai, ill. kulturális kontextusban jön létre, s alakítja ki saját politikai irányvonalait az adott politikai irányzat ideológiai alapjaira építve. Ennek megfelelően az európai pártfrakciókba delegált nemzeti pártok között ideológiai eltérések lehetnek és vannak, amely olykor a frakción belüli feszültségekhez is elvezetnek. Példaként: markáns ideológiai különbségek fedezhetőek fel a német SPD és a spanyol szocialisták között.

Ez alapján tehát nem csak az Európai Parlamenten belül lehet "spektrumanalízist" végezni, hanem egy frakción belül is lehet az egyes nemzeti pártokat ideológiai alapon értékelni, s azokat egymással összehasonlítani.

Nem kevésbé lényeges azonban megállapítanunk, hogy az egy országon belüli, külön frakciókhoz tartozó pártképviselők a legfontosabb kérdésekben, a nemzeti érdekérvényesítésben viszonylag jó együttműködésre képesek. E tekintetben részletes kutatást végeztünk Angliáról, Franciaországról és Németországról, s a tapasztalat azt mutatta, hogy e régi, meghatározó tagországok képviselői megtanulták az együttműködés formuláit, s a legfontosabb nemzeti szempontok mentén képessé válnak az összefogásra. Cseppet sem tekinthető véletlennek, hogy ezek az országok korábban is és ma is meghatározói az Európai Uniónak. Ráadásul nem csak az országokon belüli, ideológiailag eltérő pártképviselők tudnak fontos kérdésekben együttműködni, hanem a centrum-országok időnként az egymás közötti érdek-kiegyenlítésre és konszenzusra is képessé válnak – persze nem minden esetben és nem minden témakörben.

Ezzel együtt is megállapítható, hogy a régi, meghatározó súlyú tagországok együttműködése, érdek-összehangolása messze hatékonyabb, mint az újonnan belépett visegrádi országoké – utóbbi kérdésre azonban még visszatérünk.

2. Kutatási programunk következő szakaszában az európai alkotmányos válsággal, ill. az európai intézményrendszer legitimitásának kérdéseivel foglalkoztunk. Az európai integrációs folyamat 2004. június 18-án fontos állomásához érkezett. Az Európai Unió tagországainak vezető politikusai Brüsszelben megállapodást kötöttek a jövőbeli Európai Alkotmány szövegéről, amelynek konszolidált verzióját 2004. október 29-én írták alá Rómában.

Az e témával foglalkozó tanulmány írásának időpontjában, 2005 nyarán már látszott, hogy az európai alkotmányozási folyamatot az utókor nem sikertörténetként jegyzi majd, hiszen a körülötte kialakult politikai zűrzavar az Európai Unió ötvenéves történetének legmélyebb válságát hozta. Az már ekkor

bizonyos volt, hogy az eredetileg tervezett időpontban, 2006. november 1-én, az Alkotmány nem léphet már hatályba az eredeti formájában, hiszen két referendumon – Franciaországban és Hollandiában – is elbukott a ratifikációs folyamat. A két ország polgárainak ellenállása azonban nyilvánvalóan nem csak a közösségi szintű alkotmányozást minősítette: ezeken a népszavazásokon a polgárok egy része megfelelő fórumot talált arra, hogy az uniós politika és a civil társadalom között évtizedek alatt kialakult mély szakadék ellen is – szimbólikusan - szót emeljen. Az Európai Unió valóban csak akkor működhet hatékonyan, ha annak értelméről és hasznáról a Közösség tagjai is meg vannak győződve.

Az alkotmányozási folyamat természetesen ennek ellenére nem állhatott meg, de a politikai presztízsveszteség jelentős volt. A sajtóban olvasható számos helyzetelemzésből és sajtónyilatkozatból is kiderült, hogy a Nizzai Szerződés megkötését megelőző kormányközi tárgyalásokon a kontinens politikai elitje számos intő jelet figyelmen kívül hagyott, s látszatintézkedésekkel próbálta halasztgatni a közösség bővítése folytán már évek óta indokoltá vált reformokat. A kialakult helyzet eleddig nem látott politikai krízist idézett elő, amely nem csak az alkotmányozási folyamat elé gördített jelenleg szinte mozdíthatatlannak tűnő akadályokat, de ismét az euroszeptikusok malmára hajtotta a vizet és felvetette az Európai Unió és a közösségi szintű politizálás legitimációjának kérdését.

Amikor az Európai Tanács 2001 decemberében az Európai Konventre bízta az új szerződés kidolgozását, célja az Európai Unió alapszerződéseinek módosítása volt, amely biztosítani hivatott az Unió hatékonyabb, átláthatóbb, demokratikusabb, az európai polgárok számára ember-közeli és életszerűbb működését. Az Európai Konvent magának az Európai Alkotmánynak a kidolgozására jött létre. Tagjai a tagállamok kormányainak és az Európai Unió intézményrendszerének képviselői, ill. az Unió tagállamainak nemzeti parlamentjei is képviseltették magukat. Az Alkotmány lényegében az európai intézményrendszer jogi eszközeinek és eddigi politikáinak részletes áttekintését, feldolgozását és racionalizálását jelenti (1).

A Maastricht-i, Nizzai és Amszterdami Szerződések által már felvetett kérdések és problémák az alkotmányozási folyamat során részletesen megtárgyalásra kerültek és további módosításokat és reformokat helyeztek kilátásba az európai intézményrendszeren belül. Ezek az intézkedések azonban – sok euroszeptikus véleményével ellentétben – távolról sem jelentették azt, hogy az Európai Unió jelenleg működésképtelen lenne, s ezért van szükség az átfogó reformra.

2004 májusa óta az Unió 15 helyett ekkor már 25 tagállamot foglalt magába. Ennek következtében az Unión belüli a formális és informális kapcsolatrendszer oly' mértékig bonyolulttá és szinte áttekinthetetlené vált, hogy szükségszerűvé vált a Közösség intézményrendszerének, ill. az európai bürokrácia „labirintusának” átdolgozása, racionalizálása és egyszerűsítése,

amely a kapcsolatrendszerek – már a hozzáértők számára is – kiismerhetetlen útvesztőiben is rendszert találhat majd. Hiszen nem mindegy, hogy 6, 10, 25 vagy 27 – sőt egyszer talán még több - ország kíván egy kontinensszintű szervezeten belül együttműködni és közös politikai irányvonalat kialakítani...

Az Európai Alkotmány létrehozásának célja tehát nem más, mint a hatékonyság és a működőképesség növelése, ill. az Európai Unión belül kialakult kapcsolatrendszerek racionalizálása és áttekinthetőbbé tétele.

Az Európai Unió legitimációja és működésével kapcsolatosan a demokrácia deficit egyre gyakoribb téma, mind az elemzők és a politikusok között mind pedig a civil társadalmon belül. Az euro-szkeptikusok és kritikusok álláspontja szerint az Unió nem más, mint a kormányok Uniója, amelyben a törvényhozást egyértelműen a szűk nemzeti ill. „szupranacionális” érdekek dominálják; ami ezen kívül áll, az elvész. Az európai törvények – itt olyan törvényekre is gondolnunk kell, amelyek az európai polgárok életét többé-kevésbé napi szinten is érinthetik – szűk lobbicsoportok érdekeinek megfelelően születnek, s vajmi keveset számít a valódi „eszmei cél”: Európa polgárainak érdeke.

Az integrációs folyamat nyomán több közösségi szintű egyezmény és szerződés is született, amelyek nyomán az Európai Parlament feladatköre lassan, de biztosan bővült, egyre jelentősebb szerephez és kontrollhoz jutva a közösségi politika porondján: mára a legtöbb döntést vétőjoggal ellenőrizheti.

A politikai kezdeményezés kizárólagos joga azonban az Európai Bizottságot illeti meg, azaz létrejött egy olyan nemzetek feletti intézmény, amely minden jogi aktust felügyel: ez már önmagában is ellentmond a demokrácia alaptörvényeinek. Az Európai Bizottság és a nemzeti parlamentek közreműködése nélkül sem a már fennálló jogrenden nem lehet változtatni, sem új határozatok és szabályozások megalkotására nincsen lehetőség.

Ennek az álláspontnak ellentmondani látszik az a vélemény, hogy ugyan az Európai Unió tagországainak létszámából következő számú vezetője van és mellette még döntő hatalommal bír az Európai Bizottság és az Európai Parlament elnöke, mégis túlságosan decentralizált ahhoz, hogy valódi vezetője legyen, tehát lényegében nincs egyetlen egy sem. Demokrácia ide vagy oda, erre pedig szükség lenne.

Ráadásul a német-francia dominancia 2005-re már érvényét veszítette, hiszen mind a két nagyhatalom súlyos belső problémákkal küzdött: gazdaságuk nem fejlődött az elvárható mértékig, a munkanélküliség pedig súlyos szociális problémákat és feszültséget szított a civil társadalmon belül. Ennek következtében a két nagy politikus, Chirac és Schröder presztízse is súlyosan sérült; a politikai elit állandóan a túléléséért küzdött.

Az említett két referendumon a választópolgárok tehát nem is annyira az alkotmányra mondtak nemet, hiszen a többségnek minden valószínűség szerint fogalma sem volt róla, mi áll benne, hiszen nem olvasta, hanem általános, az Unióval kapcsolatos érzelmek törtek elemi erővel a felszínre: az Unió nem

demokratikus szervezet, ha nem enged beleszólást a polgároknak abba, ami a mindennapi életüket érinti, ill. sokszor már veszélyezteti is. Úgy tűnik, egyre több választópolgár megkérdőjelezi az Európai Parlament legitimitását, ami egyben annak az elvárását is magában foglalja, hogy sem a saját kormányuk, sem pedig az európai intézményrendszer ne dönthessen a fejük felett olyan kérdésekben, amelyek már most húsbavágó gazdasági és belpolitikai következményekkel járnak.

Az európai politika több dimenziós érdekszerre épül. Világosan el kell különíteni egymástól

- a közösségi szintű érdekeket;
- a tagországok kormányainak érvelését;
- és magának a civil társadalomnak az álláspontját.

A civil társadalom érdekszerre szintén összetett, hiszen más követelményeket támasztanak a politikai intézményrendszerrel szemben

- a fejlett gazdasági nagyhatalmak,
- a 2004 májusában csatlakozott államok,
- az újonnan csatlakozott Románia és Bulgária,
- és a jövőben csatlakozni kívánó államok társadalmi.

Ezek egymást kiegészítő, de egyben egymást kioltani képes ellentétes törekvések is lehetnek.

3. Kutatásunk következő szakaszában Magyarország, illetve a visegrádi országok Európai Parlamenten belüli tevékenységét vizsgáltuk. 2006-ban mélyinterjúkat készítettünk hazánk EP képviselőivel. Az interjúk a pártképviselek arányának megfelelő, reprezentatív módon készültek, a 24-ből összesen 12 képviselővel sikerült találkozót szerveznünk. A strukturált mélyinterjúk egy előzetesen összeállított kérdéskatalógus alapján történtek. Az összeállított kérdéseket két csoportra osztottuk: voltak kérdések, amelyeket minden képviselőnek feltettünk, s voltak természetesen olyanok is, amelyek szakpolitikai jellegűek voltak, tehát konkrétan a képviselők munkáját szólították meg. Az általános kérdések az alábbi témákat érintették:

- 1.) Válságjelenségek az Európai Unióban – alkotmányozási folyamat, költségvetési vita és euro-szkepticizmus;
- 2.) A bővítés problematikája, avagy hol vannak Európa határai?
- 3.) Kapcsolatrendszer az európai politika és a magyar belpolitika között – van egyáltalán ilyen?
- 4.) Költségvetési vita 2007-2013 - avagy mi a fontosabb: Európa vagy a nemzet érdeke?
- 5.) Az európai agrárium legfontosabb kérdései
- 6.) Kisebbségi politika – avagy elveszik-e valóban Trianon, ha Románia csatlakozik az Európai Unióhoz?

- 7.) Migrációs politika – munkanélküliség, idegengyűlölet és a további bővítéssel kapcsolatos félelmes az európai civil társadalomban
- 8.) Romakérdés és a hátrányos helyzetű nők védelme az európai politikában

Továbbra is a közép-kelet európai régióra koncentrálva, a V4-ek együttműködését és az Európai Unióban betöltött szerepét is kutatni kívántuk. Az elemzés elkészítése céljából mélyinterjúkat készítettünk Brüsszelben Szlovákia, Csehország és Lengyelország uniós képviselőivel.

Brüsszeli tanulmányutunk során a szlovák és cseh képviselők nem csak érdeklődést tanúsítottak a munkánk iránt, de fontosnak tartották, hogy politológusok szemüvegén keresztül tájékozódhasson a magyar közvélemény is a munkájukról ill. az uniós politikáról alkotott álláspontjukról. Amikor elindultunk Brüsszelbe, tartottunk attól, hogy a szlovák képviselők az országaink között feszülő igen komoly politikai feszültségek miatt esetleg ellenségesek lesznek, de semmi ilyet nem tapasztaltunk. Igaz, Duka-Zólyomi Árpád és Bauer Edit képviselőasszony ajánlására lényegében minden ajtó megnyílt előttünk. Viszont a lengyel képviselők váratlanul elzárkózóak voltak, aminek következtében szinte semmilyen interjúanyag nem állt a rendelkezésünkre a lengyel uniós politikáról, s csupán egyetlen beszélgetést sikerült folytatnunk egy független képviselővel, Prof. Maciej Giertych-hel.

A visegrádi országokról készült elemzésünk is természetesen egy kérdéskatalógusra épült, amely az alábbi politikai problémákra tért ki:

- 1.) Az elmúlt két év legfontosabb politikai témái az adott politikus saját szakterületén;
- 2.) Milyen együttműködési formák léteznek az EU képviselők és a nemzeti parlament között?
- 3.) Hogyan ítéli meg az Európai Uniót a négy év távlatából: alkotmányos válság, 2007-2013 költségvetési időszak, legitimitáció;
- 4.) Magyar ajkú képviselők --- viszony a szlovák ajkú képviselőkkel, saját helyzet megítélése a szlovák belpolitikában;
- 5.) V4 – milyen jelentőséget tulajdonít a Visegrádi országok együttműködésének, milyen intézményrendszerre lenne szükség;
- 6.) Mi változott 2004 óta? – presztízs, imázs, a 2004-ben csatlakozott országok általános megítélése;
- 7.) Románia és Bulgária csatlakozásának ténye;
- 8.) Horvátország;
- 9.) Kisebbségi politika --- milyen intézkedésekre és intézményrendszerre lenne szükség;
- 10.) Munkaerő áramlás az Európai Unióban;
- 11.) Nemzeti érdekérvényesítés contra európai közös érdek;
- 12.) Jobboldal – baloldal Szlovákiában;
- 13.) Euro, konvergencia program – államháztartási hiány, GDP;

14.) Ön hogyan látja az EU-n belüli lobbyzás folyamatát, különös tekintettel az új fejleményekre, azaz arra, hogy kiderült, multinacionális cégek teljesen beépültek az EU szervezeteibe? Nem áll fenn az a veszély, hogy az EU, az Európai Bizottság, a Parlament is stb. a multik "kezébe" kerül, s elveszíti valódi önállóságát?

15.) Ön hogyan látja az EU szervezeteiben dolgozókat, s különösen az EP-képviselőket, illetve azokat a tisztviselői körökben elharapódzott korrupciós jelenségeket? Nem áll fenn a veszély, hogy az EU egyet jelent majd egy felesleges pénosztó hellyel, ahol érdemi döntések nem születnek, viszont nagyon sok pénz folyik el korrupciós célokra?

Úgy véljük, hogy ez a tanulmány az elkészítendő tanulmánykötetünk egyik legfontosabb pillére lesz. A jelenlegi zárójelentés terjedelmi korlátai miatt ehelyütt nem bocsátkozunk bele a nagy terjedelmű mélyinterjúk tapasztalatainak részletezésébe, viszont összegzően a következő megállapításokat tehetjük.

Amíg a nyugat-európai országok – ideológiai megosztottságuk, illetve az alkotmányozási folyamat megrekedése ellenére - igen markáns és eredményes érdekérvényesítést folytatnak az EU összes szervezetén, így az Európai Parlamenten belül is, addig a visegrádi országok nemzeti érdekérvényesítése meglehetősen akadozó, kialakulatlan, sok tekintetben esetleges. A meghatározó országok – mint Németország, Franciaország és Anglia – képesek voltak egymás között olyan kompromisszumok megkötésére, melyek erőfölkényüket továbbra is biztosították. Ezzel szemben viszont a visegrádi országok mellett, hogy kiforrottanok érdekérvényesítési csatornáik, nem igazán képesek együttműködni, nincs visegrádi „összhang”. Sőt, bizonyos témakörökben nem elhanyagolható nézetkülönbségek alakultak ki ezen országok között – mint például a gazdasági támogatások, a mezőgazdasági kvóták stb. ügyében -, ami a vezető EU-s országok politikai és döntési mozgásterét növelte meg a visegrádiak kárára. Mindez tovább csökkenti esélyeiket arra, hogy érdemben befolyásolják és meghatározzák az EU legfontosabb döntéshozó szerveinek munkáját.

Magyarország nemzeti érdekérvényesítési lehetőségeit különösen korlátozza, hogy a mély belpolitikai megosztottság az Európai Parlamenten belüli magyar frakciók tevékenységére is rányomja a bélyegét. Ezáltal nem az európai uniós együttműködési szellem hatott termékenyítőleg a magyar parlamenti életre, hanem a hazai belpolitika mély konfliktusai vetülnek ki az Európai Parlament magyar „szekciójára”. Sőt – miként azt egy tanulmányunk bemutatta – a 2006 őszi tüntetések és demonstrációk, illetve az azokra adott rendőri reakciók éppenséggel a nagy Európai Parlament-i frakciók vezetői között is vitákat és konfliktusokat váltottak ki – az ideológiai megosztottságnak megfelelően. Mindez erősen lerontja a magyar érdekérvényesítés lehetőségeit.

A magyar képviselők közötti éles ideológiai-értékbeli törésvonalak káros hatásaira markáns példa a határon túli magyarok érdekeinek védelmével,

autonómia-törekvéseik támogatásával kapcsolatos politika, mely témával külön tanulmányban foglalkoztunk. Nem állítható, hogy e témakörben egyetlen rész kérdésben sem tudott volna együttműködni szocialista, néppárti és liberális magyar képviselő, mégis, az összkép negatív, az elért eredmények szerények; a határon túli magyarok érdekeinek védelme tárgyában inkább kihasználatlan lehetőségekről beszélhetünk.

4. Végezetül szeretnénk említést tenni egy, a tanulmánykötet megjelenéséig még kiegészítésre szoruló tanulmányunkról. E munkában feldolgoztuk az európai parlamenti választások történetét 1999-ig, s a megjelentetésre szánt kötetben feldolgozásra kerül a 2004-es és a 2009-es választás is.

Az 1979. évi első európai parlamenti választások jelentős hatást gyakoroltak az európai pártok fejlődésére és a nemzeti, ill. az európai politikában betöltött nemzetközi szerepére, hiszen első alkalommal nyílt arra lehetőség, hogy közvetlen választási kampány és választási procedúra induljon az Európai Parlament képviselői mandátumainak megszerzéséért. Pontosan úgy, mint bármelyik ország parlamenti választásán.

Luciano Bardi egy tanulmányában (2) megállapítja, hogy bármennyire is vitatott volt a hetvenes években a közvetlen európai választások kiírásának helyessége és időszerűsége, az európai politikára és az európai pártok fejlődésére minden egyes választás pozitív hatással volt. Ez persze nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy az egyes tagországok európai szintű érdekképviselete nem gyakorolt sok esetben negatív hatást a nemzeti szintű politizálásra ill. a nemzeti érdekvédelemre. Minden európai választás új helyzetet teremtett, mindig változásokat hozott, amelyek az egyes tagországokat a többiekkel szemben előnyösebb vagy hátrányosabb helyzetbe hozták. Ennek megfelelően 1979 óta a parlamenti képviselői mandátumokért és az egyes szakbizottságokban betöltött posztokért kiéleződött a harc annak érdekében, hogy az adott tagállam európai képviselőin keresztül megfelelő pozíciókat szerezve a legnagyobb intenzitással tudja befolyásolni a Közösségen ill. később az Unión belül megszülető politikai döntéseket. Emiatt az európai választásokat megelőző kampányok sok esetben a nemzeti választási kampányokhoz hasonlóan kiélezetten, komoly vitákkal zajlottak.

Nem szabad azonban azt feltételeznünk, hogy az egyes tagállamok, ill. azok politikai pártjainak fejlődését maximálisan determinálta volna az európai politika. Minden országnak megmaradt és ma is megvan a saját belpolitikai légköre, sajátos politikai és történelmi kontextusa, amelybe az egyes politikai erők integrálódnak és igyekeznek megfelelni a választópolgárok által támasztott követelményeknek. Minden ország más jellegű belpolitikai és gazdasági problémákkal küszködik, amely lényegében független az európai politikától,

tehát minden tagállam „magánügye”. Nem szabad azt gondolnunk, hogy az Unióhoz való csatlakozás bárkit is megkímélne az ország határain belül felmerülő problémáktól és politikai vetélkedéstől, ezek megoldása nem várható az európai szintű intézményektől.

A választási eredmények azonban nem csupán a tagállamok, hanem a politikai pártok helyzetében is jelentős változásokat hozhatnak. Bardi megállapítja (3), hogy a nagy pártcsaládokra ez kevésbé, mind inkább az új keletű vagy kisebb pártokra vonatkoztatható. A fentiekben említett nagy nemzetközi pártok képviselői létszámát vagy a betöltött kulcspozíciók számát tekintve egy-egy választás viszonylag kevés meglepetéssel szolgálhat, hiszen ezeknek a nagy nemzetközi „pártmonstrumoknak” Európa-szerte igen széles a szavazóbázisa. Egy újonnan alakult vagy kisebb párt esetén azonban sokszor „inog a lécs” az 5%-os alsó határ elérésében, tehát nem biztos, hogy mindig minden kisebb pártnak lehetősége lesz képviseltetnie magát az Európai Parlamentben a választásokat követő öt évben. Ez azonban negatívumként is értékelhető az európai demokráciában, hiszen nincsen lehetőség arra, hogy minden politikai irányvonal hasonló befolyást gyakorolhasson az Unión belül születő döntésekre, amely egyfajta deficitet jelent a „kisebbség” érdekérvényesítését tekintve.

Meg kell állapítanunk, hogy a két nagy pártcsalád - tehát a kereszténydemokraták és a szocialisták - által betöltött politikai szerep nyomán az Európai Parlament kétpólusúvá vált, minden más politikai erő lényegesen kisebb szerephez juthat a kontinens szintű politizálásban. Igen csekély az esélye annak, hogy az elkövetkezendő években bármilyen más párt fel tudjon zárkózni a két nagy párt mellé, mind támogatottságát, mind pedig politikai befolyását tekintve.

Létezik tehát egy igen erős jobboldali (*EPP*) és egy igen erős baloldali (*PES*) mag, amely körül kisebb pártok csoportosulnak igencsak ingatag perifériát (*unstable periphery*) képezve az Európai Parlamentben. A legtöbb kisebb párt igyekszik a politikai spektrumon jobbközép, ill. balközép irányba orientálódni; igen kicsi az olyan nemzetközi pártok száma, amely szélsőségesen jobbra vagy balra orientálna. Ezt a nemzetközi politika nem is tűri el, rögtön szankcionálja a szélsőséges politikai kezdeményezéseket, ismerve Európa 20. századi történelmét (lásd az FPÖ és az időközben elhunyt Jörg Haider miatt Ausztria ellen foganatosított uniós szankciókat 1999-2000-ben).

Az egyes választási eredményekre, ill. az újonnan megalakult képviselői testület összetételére választásokként már csak magában a tanulmánykötetben áll majd módunkban részletesen kitérni. A tényeket táblázatokkal, statisztikai adatokkal illetve részletes elemzésekkel kívánjuk alátámasztani.

A vizsgálat tárgyát képezi majd az egyes választásokon az Európai Parlamentbe bekerült politikai pártok száma, az egyes pártcsoportokon belül a képviselők száma, ill. az egyes választások nyomán bekövetkezett politikai változások, kialakult politikai törésvonalak elemzése.

Összegezve: kutatásunk elérte célját, hiszen az eredeti elképzeléseknek megfelelően feltártuk az Európai Parlament működési jellemzőit, belső, ideológiai-értékbeli megosztottságait, s külön elemeztük az EP-választásokat. Vizsgáltuk egyfelől a régi tagállamok, illetve másfelől az újonnan belépett visegrádi négyek EP-n belüli nemzeti érdekérvényesítésének jellemzőit, megállapítottuk az ezekben megmutatkozó markáns különbségeket. Külön, hangsúllyal elemeztük a magyar nemzeti érdekérvényesítés jellemzőit, annak zsákutcáit és hiányosságait, melyek szorosan összefüggnek a belpolitikai konfliktusokkal és megosztottságokkal.

A kutatás során elkészült 16 rész tanulmányból, összegzésből öt tanulmány megjelent a Politikatudományi Szemle című szakfolyóiratban.

A kutatásból tanulmánykötet készül, melyet az MTA Politikai Tudományok Intézetével való együttműködésben kívánunk megjelentetni.

Jegyzetek

1. Dr. Müller Adrienn: Az Európai Alkotmány által létrehozott uniós jog- és intézményrendszer; Európai Jog 2004/6. szám, 3-7. oldal.
2. Luciano Bardi: elections of the European Parliament; Transnational Trends in European Parties and the Development of European Political Identities; 7-9. April 1999, University of Bologna, Department of politics, 3. oldal.
3. Uo.

Irodalomjegyzék (nem teljes, válogatott)

- Baker, David – Sherrington, Philippa: Britain and Europe: The dog that didn't bark, Parliamentary Affairs Vol. 58. No. 2., 2005 pp. 303-317.;
- Balázs Péter: Az Európai Unió vezetésének kérdései és a magyar érdekérvényesítés lehetőségei, Kézirat, 2005, 9-17. oldal
- Bardi, Luciano: Election of the European Parliament: Transnational Trends in European Parties and the Development of the European Political Identities; April 7-9, The Clarke Center at Dickinson College 1999 (www.ciaonet.org)
- Bomsdorf, Eckart: Das Europa der Zehn 1984; Eine Analyse der Kräfteverteilung im Europäischen Parlament; Zeitschrift für Parlamentsfragen 1985, Vol. 16, No. 3, 404-410. oldal

- Elicker, Helmut – Rattinger, Hans: Machtverteilung im Europäischen Parlament vor und nach der Direktwahl; Zeitschrift für Parlamentsfragen 1979, Vol. 10, No.2, 216-232. oldal
- Gaffney, John: Political Parties and the European Union; in: Political Parties and the European Union; edited by John Gaffney, 2005.
- Gordos Árpád: A kis és közepes tagállamok fellépése az európai alkotmányozás folyamatában, Európai Tükör 2005/2 február;
- Gül, Abdullah: Die Beziehungen zwischen der Türkei und der Europäischen Union auf dem Weg zum Europäischen Rat am 17. Dezember 2004, Südeuropamittelungen 2004/6;
- Güney, Ailyn: The future of Turkey in the European Union (www.sciencedirect.com);
- Hix, Simon: The political system of the European Union, The European Union Series 1999.
- Hix, Simon: The transnational party federations; in: Political Parties and the European Union; edited by John Gaffney, 2007.
- Horváth Zoltán: Kézikönyv az Európai Unióhoz, Magyar Országgyűlés 2002;
- Hörcsik Richárd: A nemzeti parlamentek szerepe az új Európai Alkotmányban, Európai Tükör 2005/3 március;
- Judge, David-Earnshaw, David: The European Parliament, The EU-series, Palgrave & MacMillan 2003;
- Kumm, Matthias: The Jurisprudence of Constitutional Conflict: Constitutional Supremacy in Europe before and after the Constitutional Treaty, European Law Journal, Vol. 11, May 2005;
- Landrech, Robert: Political Parties in the European Parliament; in: Political Parties and the European Union; edited by John Gaffney, 2006.
- Lékó Zoltán: Hány lépés még a szövetségi állam? – Az Európai Unió intézményrendszere az Alkotmányos Szerződés alapján; Európai Tükör 2004/9. december;
- Lodge, Juliet: The European Elections of 1979; Parliamentary Affairs 1979, Vol. 32, No.4, 448-481. oldal
- Müller Adrienn: Az Európai Alkotmány által létrehozott uniós jog- és intézményrendszer, Európai Jog 2004/6;
- National Parliaments and Europe's Future : Draft paper to be presented by Polish Sejm Speaker; Warsaw at the Conference of the Presidents of the EU Member States' Parliaments, the European Parliament; 8-9. Juni 2002 Madrid (Háttérinformációk – Dokumentumok 67. sz. 2. kötet 2003. évi 6. sz. – A nemzeti parlamentek és az Európai Unió, 816-822. oldal)
- Přibáň, Jiri: European Union Constitution-Making, Political Identity and Central European Reflections, European Law Journal, Vol. 11, No. 2., March 2005, pp. 135-153.;
- Rideau, Joel: National Parliaments and the European Parliament – Cooperation and Conflict; In: National Parliaments as Cornerstones of European Integration,

Edited by Eivind Smith, Kluwer Law International 1996 (Háttérinformációk – Dokumentumok 67. sz. 2. kötet 2003. évi 6. sz. – A nemzeti parlamentek és az Európai Unió, 865-875. oldal)

Simon Hix / Christopher Lord: Political Parties in the European Union, Macmillan Press Ltd 1997;